

अभ्यासः

मौखिकः

प्रश्न 1. उच्चारण करें—

षष्ठी विभक्ति में (का, के, की, के अर्थ में)	एकवचन मनुष्यस्य	द्विवचन मनुष्ययोः	बहुवचन मनुष्याणाम्
” ”	जनस्य	जनयोः	जनानाम्
” ”	भवनस्य	भवनयोः	भवनानाम्
” ”	उत्सवस्य	उत्सवयोः	उत्सवानाम्
” ”	यन्त्रस्य	यन्त्रयोः	यन्त्राणाम्

(सप्तमी विभक्ति में, पे, पर, के अर्थ में)	एकवचन बालके देशे अवसरे समाजे दिवसे	द्विवचन बालकयोः देशयोः अवसरयोः समाजयोः दिवसयोः	बहुवचन बालकेषु देशेषु अवसरेषु समाजेषु दिवसेषु

लिखितः

प्रश्न 2. कौष्ठ में दिये गये शब्दों में षष्ठी विभक्ति का रूप देकर रिक्त स्थानों को भरें -

यथा - रामः दशरथस्य पुत्रः आसीत्। (दशरथ)

(क) पाटलिपुत्रः राजधानी अस्ति। (बिहार)

(ख) डाक्टर राजेन्द्र प्रसादः प्रथमः राष्ट्रपतिः आसीत्। (भारत)

(ग) सीता पत्नी आसीत्। (रामः)

(घ) अहं छात्रः अस्मि। (षष्ठवर्गः)

(ङ) जलं क्षारं भवति। (समुद्र)

(च) उत्तरदिशायां हिमालयः अस्ति। (भारत)

उत्तर—(क) पाटलिपुत्रः बिहारस्य राजधानी अस्ति।

(ख) डाक्टर राजेन्द्र प्रसादः भारतस्य प्रथमः राष्ट्रपतिः आसीत्।

(ग) सीता रामस्य पत्नी आसीत्।

(घ) अहं षष्ठवर्गस्य छात्रः अस्मि।

(ङ) समुद्रस्य जलं क्षारं भवति।

(च) भारतस्य उत्तरदिशायां हिमालयः अस्ति।

प्रश्न 3. सुमेलित करें—

(i) कुम्भकारः (क) पाकं करोति।

(ii) स्वर्णकारः (ख) पादत्राणम् रचयति।

(iii) रजकः (ग) काष्ठसामग्रीं निर्माति।

(iv) चर्मकारः (घ) छात्रान् पाठयति।

(v) काष्ठकारः (ङ) अलंकारं रचयति।

(vi) पाचकः (च) कुम्भं करोति।

(vii) शिक्षकः (छ) वस्त्रं प्रक्षालयति।

उत्तर— (i) कुम्भकारः (च) कुम्भं करोति।

(ii) स्वर्णकारः (ङ) अलंकारं रचयति।

(iii) रजकः (छ) वस्त्रं प्रक्षालयति।

(iv) चर्मकारः (ख) पादत्राणम् रचयति।

(v) काष्ठकारः (ग) काष्ठसामग्रीं रचयति।

(vi) पाचकः (क) पाकं करोति।

(vii) शिक्षकः (घ) छात्रान् पाठयति।

प्रश्न 4. मंजूषा में से सही शब्द चुनकर रिक्त स्थानों को भरें - प्रणमन्ति, विकसन्ति, अस्ति, सन्ति, गुञ्जन्ति, पठामः, पाटयन्ति

प्रश्न 7. संस्कृते प्रश्नानां उत्तराणि लिखत—

(क) मनुष्यः कीदृशः प्राणी अस्ति ?

उत्तर—(क) मनुष्यः समाजिकः प्राणी अस्ति ।

(ख) कं विना जीवनं कठिनं भवति ?

उत्तर—(ख) समाजं विना जीवनं कठिनं भवति ।

(ग) अस्माकं देशस्य किं नाम अस्ति ?

उत्तर—(ग) अस्माकं देशस्य भारतं नाम अस्ति ।

(घ) भारतं प्रबलं राष्ट्रं कथं भवेत् ?

उत्तर—(घ) यदा वयं परस्परं सौहार्देन निवसामः तदं भारतं प्रबलं राष्ट्रं भवते ।

